

KRONIKK

Hva vil elveeierne med fiskeretten sin?

Myndigheter og grunneierorganisasjoner ønsker å utvikle jakt- og fisketurismen. Omsetningen kan økes fra 3,6 til 5,9 milliarder kroner viser en rapport. Grunneierne er sentrale om målet skal nås.

Gjennom forskningsprosjektet *Laks og verdiskaping i Trondheimsfjorden* gjennomførte Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB) en spørreundersøkelse sommeren og høsten 2008 blant samtlige 1200 elveeiere i Verdalselva, Stjørdalselva, Gaula og Orkla. Resultatene som presenteres oppsummerer et vitenskapelig arbeid publisert i september 2010.

Jakt- og fiskeretter er en del av grunneierretten og hører i de aller fleste tilfeller til en landbruks-eiendom. Med høy takt i nedlegging av driftsenheter i jordbruket og gode lønnsbetingelser utenfor landbruket, er det grunn til å tro at dagens og morgendagens rettighetshavere gjør andre prioriteringer angående jakt og fiskeretter enn forgjengerne. I dette studiet undersøkte vi hvordan elveeierne prioriterte ulike målsettinger med fiskeretten sin.

Hvem er elveeierne? Elveeierne i studiet er hovedsakelig menn (82 prosent), og de fleste (85 prosent) bor på eiendommen der fiskeretten er. Aldersspennet blant grunneierne er 18 – 93 år, med en snittalder på 53 år. Gjennomsnittlig arbeidsmengde utenfor eiendommen var et halvt årsverk for gruppa sett under ett, mens 64 prosent av elveeierne hadde noe arbeid utenfor eiendommen. Interessen for laks og laksefiske varierer svært mye. Bare en av tre elveeierne fisket etter laks. Videre var 28 prosent ikke eller lite interessert i lakseforvaltningen i sitt vassdrag, mens 72 prosent var noe eller veldig interessert.

Trekk ved fiskeretten. En tredel av elveeierne er del av et sameie der en enkelt fiskerett er eid i lag med andre eiendommer og hver enkelt har medbestemmelse hvordan retten brukes. De som er eneeiere har i gjennomsnitt betydelig kortere fiskerett (snitt 644 m på en side) enn hvert enkelt sameie (ca. 1500 m). Imidlertid er det stor variasjon blant eneeierne, og 55 prosent av dem eier mindre enn 400 m.

Utleie og inntekter. Bortimot halvparten (43 prosent) av elveeierne leide ut fiskeretten sin på langtidsbasis (minimum 1 år) enten direkte til fiskere eller noen som solgte videre. Nesten en tredel (29 prosent) drev kortsalg, mens 12 prosent tilbød et eksklusivt fiske med begrenset antall kort/ukeleie med ekstra tjenester som eksempelvis overnatting, mat eller guiding. En av fem elveeiere hadde ikke utleie av fiske, hovedsakelig fordi man ønsket å fiske selv eller hadde en dårlig fiskerett. Som vi ser er det stor variasjon i utleiemåte, eieform og kvaliteten på fiskeretten. Denne variasjonen gjenspeiles også i inntektene fra fiskeretten der gjennomsnittlig nettoinntekt fra lakseturisme var omtrent 30 tusen kroner. En tredel av elveeierne totalt sett, og to av tre i Verdalselva hadde ingen nettoinntekt fra fiskeretten.

Målsettinger med fiskeretten. Tabellen viser at å ta vare på fiskeressursen er den målsettingen som ble gitt høyest prioritet av elveeierne. Deretter fulgte de to beslektede målsettingene *ha godt*

Målsettinger	Gjennomsnitt
Ta vare på fiskeressursen	5,47
Ha godt fiske på eiendommen	5,12
Påvirke forvaltninga av elva	4,62
Sikker og stabil inntekt	4,38
Tilby lokale fiskere laksefiske	4,11
Størst mulig inntekt	3,96
Rekreasjon og fiske for meg selv, familie og venner	3,93
Sosial kontakt med fiskere	3,64

Elveeiernes målsettinger med sin fiskerett på en skala fra 1 (svært lavt prioritert) til 7 (svært høyt prioritert).

” Undersøkelsen viser at elveeierne har ulike og til dels motstridende prioriteringer med fiskeretten sin

fiske på eiendommen og påvirke forvaltningen. Inntektsrelaterte målsettinger ble ikke gitt like høy prioritet, men her var det stor variasjon mellom elveeierne. Det var en positiv og sterk sammenheng mellom prioritering av inntekt og det å ta vare på fiskeressursen. Ikke uventet ble inntektsmålsettingene nedprioritert av de elveeierne som så *rekreasjon og fiske for meg selv, familie og venner* som viktig.

Forklaringer. Undersøkelsen viser at elveeierne har ulike og til dels motstridende prioriteringer med fiskeretten sin. Det er ikke uventet at å ta vare på fiskeressursen prioriteres høyst, men man skal også huske på at dette er det sosialt akseptable svaret å gi i slike undersøkelser, mens *størst mulig inntekt* ikke føles like «rett» å svare. Med det menes ikke at elveeiergruppa som helhet egentlig prioriterer annerledes og har eksempelvis inntekt på topp, men at forskjellen i score mellom de i virkeligheten kan være lavere. Merk også at mange elveeiere velger kapitalinntekt fra fiskeretten sin ved å leie ut valdet på langtidsbasis, i stedet for legge inn mer arbeidsressurser og selge valdet eksklusivt til en høyere pris slik myndighetene oppfordrer til.

Grunner til at flere ikke velger eksklusiv utleie kan være flere. Risikoen med å satse på en lakseressurs som er utenfor elveeierens kontroll, og som mange opplever har en usikker framtid, er en opplagt grunn. Det kan også være at det finnes bedre måter å bruke arbeidskraft og ressurser på eller utenfor eiendommen, og for mange er dette den beste måten å sikre husholdningens inntekt. Mangel på kompetanse eller interesse for laksefiske er andre årsaker. Motstridende målsettinger mellom individuelle elveeiere eller innad i sameiene kan også hindre slik bruk. Mange elveeiere mangler en fiskerett av god nok kvalitet til at den kan selges eksklusivt, og dagens tilpasning med kortsalg eller langtidsutleie er for mange trolig også optimal slik situasjonen er i dag.

Oppsummering. Resultatene fra dette studiet forteller at vellykket samarbeid innen fisketurisme og lakseforvaltning, må være basert på åpenhet og forståelse av at elveeiere er en gruppe med til dels svært forskjellige målsettinger med fiskeretten sin. En utvikling med økende interesseforskjeller og flere «passive» elveeiere med bopel eller størstedelen av inntekten utenfor eiendommen kan vanskeliggjøre samarbeid om utvikling av fisketurisme og lakseforvaltning. Resultatene er trolig gjeldende også for andre naturressurser som grunneiere disponerer, og spesielt de med et turismepotensial.

Stian Stensland

Doktorgradsstipendiat i naturbasert reiseliv, ved UMB, Ås



KLIPPET & KLART



Nøkkel til suksess

Effektiviteten i mindre fjos, med 20-30 kyr, er undervurdert. Eg trur veldig på at det er rom for andre enn dei som driv med 750 kyr. Spesielt når det gjeld mjølk trur eg dette er ein nøkkel til suksess.

Storingsrepresentant Ola Borten Moe (Sp) til *Jærbladet*

Tåler ikke kritikk

Jeg har et inntrykk av dette systemet med Direktoratet for naturforvaltning, DN, Statens naturoppsyn, SNO, men også forskningssenteret Nina, er lukket, og at det ikke tåler kritikk. Folk skal ikke stille spørsmål ved det de gjør.

Tidligere ordfører i Alvdal og nå fylkesrådsleder i Hedmark, Svein Borkbus, til *Østlendingen*

Fordeler med krossa korn

Vi som driver økologisk ønsker å være mest selvforsynte med det føret vi skal bruke. Dessuten er det mange flere fordeler med krossa korn - det går både på smaklig og at det bidrar til vekstskifte i en ellers ensidig grovfôrproduksjon.

Melkeprodusent Svein Kaldabl i Namdalseid til *gardsplassen.no*

Lage vansker for minikraftverk

Vi har i dag ca. 400 vanddrevne kraftverk til dels i dårlig stand. I stedet for å oppgradere disse, lager myndighetene vanskeligheter for dem som ønsker å gjøre det, eller ønsker å bygge sine minikraftverk på egen grunn - som kvernkall-erstatninger. Det skjemmer naturen, sier myndighetene. Vi skal bygge vindmøller, for det gjør alle andre!

Tor Sørnes, pensjonist på Jeløy, til *Moss avis*

For lite blålys

Det politiske engasjementet har ikke vært stort nok. Landbruk er for lite på dagsordenen. Da det ble krise på Aker kom blålysene på umiddelbart. Når det sakte, men sikkert går nedover i landbruket er det ikke så mange som bryr seg.

Marit Voll Skrove, Senterparti-politiker i Verdal, til *Imberreds Folkeblad Verdalingen*

Skuddpremie på rovdyr

Like sikkert som slankeråd og selvangivelsen, får vi på denne tiden av året høre om uholdbare tap til rovdyr. Nå krever vi konkrete tiltak.

Fylkesråd for Kultur, miljø og helse i Troms, Mariam Rapp, som ber om skuddpremie og honorering for deltakelse i skadefellingslag

Boplikten har ikke virket

Norge er på ville veier når vi tviholder på at folk er forpliktet til å bo på en gård, uten frykt for at den kan bli fratatt dem. Boplikten har ikke virket, det blir stadig færre bruk, mindre dyrket jord og det minker hele tiden, uansett statsråd.

Gjermund Hageseter (Frp) under debatt om boplikten i Stortinget (*Bergens Tidende*)

Ikke bærekraftig

Vi bytter ut timelønna til norske bønder som skal skaffe gras til fôr i utmarka, med lavlønnte arbeidere i soyaproduksjon i Brasil.

Forsker Svann Arne Lie til *ABC Nyheter*

Eit skuleeksempel

Det vi ser nå er eit skuleeksempel på kva som skjer når marknadsordningane blir fjerna. Samvirketanken blir utfordra og produsentar spelt opp mot kvarandre. Cardinal Foods pressar fram auka produksjon på Jæren, der dei ikkje har transportkostnader.

Leiar David Koht-Norbye i *Norsk Fjorfelag til Nationen*

Vet for lite om livet i jorda

Når man kjører utstyr som veier 20 tonn over jorda si, er man nødt til å spørre seg selv hva som egentlig skjer under jorda. Jeg er bekymret for denne forståelsen blant mange av dagens gårdbrukere.

Seniorrådgiver Per Ove Lindemark i *Norsk Landbruksrådgiving til Norsk Landbruk*

